

Unió energiabiztonság a gázellátásban

Regiszter – *Ahol értelmet nyernek a tizedek és a trendek a **Karc FM** gazdasági gyors elemző félórája következik Kovács Anitával*

2018. június 18.

Kovács Anita (KA): Köszöntöm a Regiszter hallgatóit. Az, hogy felkapcsoljuk a villanyt, begyűjtjük a gázrőzsát nem egy nagy esemény, úgy tekintünk már rá, mint amikor az ember levegőt vesz, nem tulajdonítunk nagy jelentőséget neki. De a szakma ezt a sort, amit én most elmondtam, úgy hívja, hogy energiabiztonság és hogyha erről az oldalról közelítjük meg a kérdést, akkor már vannak olyan országok, ahol ez az energiabiztonság nincs olyan szinten mint Magyarországon. Az Energiapolitika 2000 Társulat elnöke, Járosi Márton úr, akit köszöntök a stúdióban.

Járosi Márton (JM): Köszönöm, nagyon szépen, én is köszöntöm a hallgatókat.

KA: Nos, Ön is nagyon sokat foglalkozik ezzel. Legutoljára olyan kérdésben nyilvánult meg, ami félig politikai, félig gazdaságpolitikai, inkább harmadolom, egyharmad részt pedig energiapolitikai kérdés. Ugye mindannyian hallottunk róla, hogy az orosz gáz egy Északi Áramlat I. útján jut el Németországba az Északi-tengeren keresztül, megkerülve egész Európát és most egy Északi Áramlat II. terv is létesült. Nem tudom, hogy hozzáfogtak-e a munkálatokhoz, de ennél már azután felcsaptak az indulatok és Ön ezt az energiaellátást hibrid fegyvernek nevezi. Mit is jelent ez a fogalom?

JM: Ami a hibrid fegyvert illeti, én ezt az elnevezést nagyon találónak tartom, de ezt nem én találtam ki, hanem ez egy idézet. Moraweczki úr, a lengyel kormányfő nevezte ezt annak. Ugye a hibrid egy keveréket jelent, és annyiban találónak érzem – mint ahogy Ön is említette, hogy van politika, energiapolitika, ez az, amaz. Ma tulajdonképpen hibrid van, minden összekeveredik és sajnos – mondom én, mint eredetileg energetikus, nem ilyen „közbeszélő” – hogy a szakpolitikák háttérbe szorultak és majdnem minden politikai kérdéssé vált. Úgy kell nézni a szakpolitikai kérdéseket is, hogy ezek nagyon szorosan a „nagy” politikába beágyazódtak. Az a mérnökökre jellemző dolog és mondhatnám a mai világban – elnézést kérek a kollégáimtól, de egy kicsit idejét múlt,-- hogy mi arra vagyunk hajlamosak, hogy valaminek az indokait felsoroljuk, tízet, melyet a politikusok nem fogadnak el, akkor mondunk még egy tizenegyediket is, mint műszaki érvet, vagy racionális érvet. Az a helyzet, hogy ezek a racionális érvek, szakmai érvek egyre inkább háttérbe szorulnak. A nagy politika határoz meg mindent. Egy ilyen kicsi országra nézve, mint mi vagyunk milyen következtetést lehet ennek a bizonyos Északi Vezetéknek a létesítéséből levonni, ami világpolitikai tényező lett. hiszen még az amerikaiak is megszólaltak.

KA: Támadják erősen.

JM: Hát persze. Vegyük sorra talán az eseményt, majd utána nézzük meg ezt európai szempontból, az USA oldaláról, majd vonjunk le bizonyos következtetéseket ebből. Mert az a lényeg, hogy a saját energiapolitikánkra vonatkozóan hogyan hatnak ezek a dolgok.

KA: Látni, hogy bár Németország nagy demokratikus elveket hirdet, a valóságban viszont igencsak koncentrálni minden erőforrást, legyen szó az euróról, mint pénzeszköznél az erejéről, akár Európa gázellátásáról. Ha megépítik ezt az Északi Áramlat II-t, akkor gyakorlatilag Ukrajna kikerülésével egész Európát Németország látja el orosz gázzal. Tehát az orosz függés fennmarad, és még hozzájön egy német függés.

JM: Hát igen. A hallgatók gondoljanak arra, hogy néhány évvel ezelőtt miről szólt az energetikai közbeszéd. Ukrajnát megkerülő északi, majd a déli vezetékről, mert, nincsen biztonság, mert Ukrajna ilyen meg olyan; orosz függőségről szólt a propaganda. Majd mi történt? Az orosz függőséget konvertálják német függéssé ugyanazzal a gázzal. Tehát, ami a németek ill. Merkel politikáját illeti – aki egyébként be is vallotta és most idézek: "Merkel is elismerte, hogy az Oroszországot a Balti tenger alatt összekötő második gázvezeték megépítését jelentő beruházás „politikai és nem csupán kereskedelmi természetű»...". Energia-unió nincsen, az Unióban pedig a németek uralkodnak, ahogy Ön is mondta a pénzben is és mindenben. Ez is egy ütköző pont, mert ez nem tetszik az amerikaiaknak, több szempontból nem tetszik.

KA: Főleg azért, mert elképedve látjuk, hogy Ukrajna egy amerikai befolyásolási övezetté vált. Victoria Noulad-tól tudjuk, hogy több millió eurót fektettek az ukrán demokráciába, hogy megdöntsék az akkori elnököt, Janukovicsot és már új elnök van. Most már az Egyesült Államok Ukrajna érdekeit is védi ezzel, ugyanakkor a saját palagázának is akar piacot teremteni.

JM: A németeknek az oroszokkal való kapcsolata közismert, miközben folyik az a színjáték, hogy szankciókat, embargót alkalmaznak. Közben kölcsönös érdekeik vannak, főleg, hogy a gáz-monopóliumot megszerezzék. Itt azért érdemes megjegyezni azt, hogy már korábban volt arról szó, hogy egyoldalú függés van az oroszoktól. Most akkor nézzük meg, hogy az Európai Unió ebből a szempontból hogyan néz ki. Az Európai Unió összes energiahordozójának 53 %-át importból fedezi. Az összes energiahordozójának a felében kiszolgáltattott a környezetének. Egyébként 30 %-át a gáznak, 30 %-át az olajnak és 30 %-át a szénnek, igen-igen a szénnek, jól hallották, Oroszországból szerzi be. Igen ám, de most már látszik, hogy miközben Ukrajnát az oroszok elleni bátyjának akarják felhasználni, Ukrajna a legnagyobb pénzbeszerzési forrása a tranzitdíj. Ha tehát Ukrajna elesik a tranzitdíjtól, akkor az a gazdaságára hatalmas nagy csapás lehet. Itt már jelentkezik egy ellentmondás. Ebben az Egyesült Államok vastagon benne van. Tehát ezért mondja, hogy nem jó dolog az Északi II. vezetéket, és védekezik ez ellen. És akkor azt mondja, hogy aki beszállít az építkezésbe az is szankcionálva lesz. Most már másodszor említjük a szankció szót.

A „szabad-kereskedelemnek” a politikai okokból való szankciók alkalmazása a vezérszava. Természetesen az amerikaiak, ugyanúgy ahogyan az oroszok nyomulnak Nyugatra, a nyugatiak próbálnak nyomulni Keletre. Az oroszok nagyon érdekeltek az európai gázellátásban, hiszen nekik ez egy szintén komoly bevétel és elég okosan politizálnak.

KA: Ha Délen nem jön össze, akkor megyünk Északra...

JM: De a Déli dolog se maradt abba. Ugye említette a palagázt. Ma még ez egy kicsit drága, meg az infrastruktúrája sincs teljesen kiépítve. Mindeközben a lengyeleknek már van egy LNG termináljuk, ahol le tudják fejteni. Egy másik dolog, amire érdemes rámutatni. A miniszterelnökünk azt mondta, hogy 2022-re megszűnik az egyoldalú gázfüggősége országunknak, mert majd Románián keresztül is hozunk be gázt, mert a Fekete-tengerben lévő román gázkincsből egy jelentős rész majd Európába jöhet. Ki rendelkezik ezzel a gázzal? Az Exon!

KA: Az amerikai Exon.

JM: Ugyanaz az Exon, amely a makói árokban a palagáz kutatásait végezte. Tehát Amerika gazdaságilag, katonailag és politikailag is jelen van. Nagyon nehéz helyzetben vannak a közép-kelet-európai országok, mondjuk a V4-ek, mert ők kettős nyomás alatt vannak. Még annyit, hogy amikor Trump június elején Lengyelországban volt, akkor azt hangoztatta, hogy minél hamarabb hosszú távú gáz-szerződést kell kötni a két országnak, mármint Amerikának és a lengyeleknek és Andrej Duda lengyel elnök is egyetértett azzal, hogy az amerikai LNG-vel kell csökkenteni a függőséget. Na most akkor a lengyelek is elég nehéz helyzetben vannak. Történelmi okokból nagyon nehezen szánják rá magukat arra, és ez kölcsönös az oroszokkal, hogy pragmatikus politikát folytassanak, hogy honnét szerzik be a gázt és ezért ők tiltakoznak.

KA: Bocsnat, tiltakoznak a német gázvezetékek ellen.

JM: És tiltakoznak azok az országok, amelyeket ez érint. És akkor most beszéljünk az Európai Unióról, amely még ilyeneket emleget, hogy energia-unió. Mit jelent az energia-unió? Az energia-uniónak az a lényege és most legyen szó a villanyról, hogy szabályokat hoz, irányelveket dolgoz ki, de mindig csak a késztermékről beszél. Tehát a villanyról, ami vízből, gázból, szénből, atomból, stb. állítható elő. Ennek kereskedelmét akarja egységesíteni. És a szolidaritás, a sokat emlegetett és meghazudtolt felzárkóztatás arról szólna, hogy kiegyenlítsük az egyes országokban lévő különbségeket. Mi a fő különbség? Az, hogy az energiahordozók tekintetében a tagállamok között óriási különbség van. A földrajzi helyzetüknél fogva kinek ez van, kinek meg amaz. Ezt egyféleképpen lehetne kielégíteni, hogyha az ellátásbiztonságért vállalna az Unió felelősséget, vagyis közösen szereznék be az energiahordozót. Például a szükséges gázmennyiséget közösen szereznék be, nem pedig egy, magát vezetőnek tekintő állam, amely utána monopolhelyzetbe kerül. De sajnos erről nincsen

szó, csupán a tagállamokat szorongatják ezekkel a villanyra, a végtermékre vonatkozó szabályokkal, és ezzel terelgetik őket. Felteszek egy költői kérdést, de meg is válaszolom. Mit jelentett az Unió a magyar energetika számára?

A nyugat-európai nagy multi nacionalista cégek kaptak egy ideológiai alátámasztást a privatizációra. Lerabolták az energetikánkat. Utána ezekkel a szabályzókkal behozták a liberalizációt. Égbe felmentek az árak. Azután a jó cselekedetek között számon kell tartani azt is, hogy a gázvezeték ügyben kimutatták a foguk fehéret. Hogy tudniillik mikor minket fenyegettek, hogy Ukrajnán keresztül nem lehet gázt szállítani, akkor a mi politikánk ösztönösen, helyesen déli irányba próbált lehetőséget találni, mint pl. a Nabucco, Déli Áramlat. És ezeket ki fúrta meg? Az Európai Unió. De mondhatnék egy frissebb példát is. A Paks II. esetében az Unió 15 hónap csúszással ajándékozta meg Magyarországot.

KA: Ennyi ideig vacilláltak az engedélyek megadásával?

JM: Igen, 15 hónap csúszás. Mellesleg az én véleményem az, hogy igazából semmi köze nem lenne az Uniónak ahhoz, hogy milyen erőművet építünk. És most bejön egy új téma, amibe most nincs időnk részletesen belemenni, ez pedig a CO₂ dolog, a klímavédelem. Ez arra jó, hogy blokkolják - többek között a magyar – Mátrai Erőműnek a bővítését. Magyarországnak saját energiahordozójaként egyedül a lignit áll rendelkezésre.

KA: Bocsánat azért mondjuk el, hogy a lignit, ha elégetik, az nagyon szennyezi a levegőt.

JM: A lignit egy gyenge minőségű szén, de a miénk. Talán emlékeznek még „A tanú” c. filmre, abban hangzott el a narancsról, hogy kicsit savanyú volt, de a miénk. Szóval, van baj a lignittel, de a hazai energiatermelésnek a 20 %-át még ma is a ligniterőmű adja, és akkora lignitvagyonunk van, ami hosszú ideig elég. Ami pedig a levegőszennyezést illeti. Két dolgot külön kell választani. A szennyezést most összemoszák a széndioxid kibocsátással. A széndioxid nem szennyez semmit, az az élet szükségszerű velejárója. Ezt azért találták ki, hogy a szegényebb országokat sakkban tartsák. Aki a mi honlapunkra felmegy, az Energiapolitika 2000 Társulat honlapjára, ott számtalan cikket talál ebben a témában. Mi ezzel nem értünk egyet, de a kvótáért pénzt lehet kapni. A mi magyar kvótánkat is megállapították, hogy mennyi lehet ez a széndioxid. Igaz, hogy nagyon rossz az ára, de pénzt lehet érte kapni és a pénz egy részét az un. megújuló energiára fordították. Ami az én megítélésem szerint a jövőnek az eladása.

KA: Ez a megújuló energia is egy nagyon érdekes. Ön azt fejtegeti, hogy ez is egy csapda. Mindenki azt mondja, hogy nyergeljünk át megújulókra, de a megújulók állami támogatásokkal működnek az egész Európai Unióban és azt a porhintést érik el ezzel

az alacsony árral, hogy ti ne is termeljete, hiszen fillérekért lehet kapni a megújulókból. És ez is egy csapda, egy kiszolgáltatottsági csapda lehet?

JM: Igen, persze. Két dolgot mondok. Az egyik egy elvi dolog, amit tetszett érinteni, hogy a villanykereskedelem révén a gazdagabb tagállamok látszólag az EU-nak a függőségét csökkentik. Olcsóbb áramhoz juttatják a kevésbé tehető tagállamokat, többek között azért, hogy lenyomják az árakat a kereskedelemben, de úgy nyomják le – ahogy tetszett említeni – , hogy óriási állami támogatással olcsóbbá teszik ezt a villanyáramot. Mi ennek a következménye? Az a következménye, hogy egy bizonyos idő alatt egyfajta függőség alakul ki, mert ha olcsón beszerezhető a villany – nálunk is már a villanynek a 40 %-át importból szerezzük be – akkor a hazai termelés leépül. Ha ez elszorvad, akkor tulajdonképpen ezeket a piacokat a gazdagok megszerzik maguknak, mondhatni, hogy egy privatizációs folyamat megy végbe.

KA: Majd ezután elkezdik emelni az árakat az égbe, ha érdekeik úgy kívánja.

JM: Ez valóban így zajlik.

KA: Most Ön is említette ezeket az embargókat, meg hogy a politika egyre jobban átszabja a gazdasági struktúrákat. Ugyan az egyetemeken még azt tanítják itthon is, hogy a piac az elsődleges és a racionalitás mindent felülír, de még egy hétköznapi újságolvasó is tud az embargókon kívül is ezer példát mondani rá, hogy ez mennyire nem így van, mennyire politikai és piacszerzési dolgok is meghatározzák. Most a nagy kérdés, hogy Magyarország mit tegyen? A Visegrádi 4-eknek van-e akkora mozgásterük. Van egy nagyon friss hír, hogy a szlovák és a magyar miniszterelnök energetikai kapcsolatokról tárgyal. Konkrétumot még ez ügyben nem tudunk, de azt tudjuk, hogy Magyarország nagyon sok határkereszteződésnél a saját csatlakozási pontjait kiépítette már Románia felé is. A románok most kezdenek ezen – a már említett Exon – gázt felhozni. De ugyanígy megvan Horvátországgal, Szlovéniával és az Ausztria felé lévő már működnek is. Tehát a nagy kérdés, hogy amikor az Európai Unió ennyire beleszól ebbe az energiabiztonságba, energia-uniót hirdet felemás módon, akkor mi legyen erre Paks II-n kívül a magyar válasz?

JM: Talán az, amit a miniszterelnök úr mondott többször is. Nevezetesen, hogy Magyarországnak az ún. egyoldalú függősége 2022-re meg fog szűnni. A legfontosabb gazdasági feladat az energiahálózatokat szorosabbra fűzni, hogy a közép-európai országok a nyugat-balkáni országokkal kiegészülve minél szerteágazóbb energetikai hálózatokkal, lehetőségekkel tudják majd biztosítani a versenyképességüket. Na de ki fog ebbe betáplálni? Az a helyzet, hogy Románia felől, Magyarország kerekén 4 Mrd m³ gázt importálhat, ha az a már említett amerikai érdekeltségű gázmező működni fog. Ez a jelenlegi magyarországi gázszükségletnek kb. a fele, de csak azért olyan kevés – jelenleg kb. olyan 8 Mrd m³ – mert a magyar gázerőművek gyakorlatilag állnak a már említett olcsó import áram miatt. Tehát egy nagyon kiszolgáltatott helyzet van. Na, most hogy lehet ebbe gázt szerezni. Azután itt

van egy tegnapi hír, hogy azerbajdzsáni gázmezőkről – erről a déli vezeték ügyében már volt szó – elkészült a törökországi szakasz és ebből a törökökön keresztül majd Európába is be fog csatlakozni a gáz. Bár gyakorlatilag áttekinthetetlen ez a vezeték helyzet, ennek az az üzenete, hogy nekünk, mint kis országnak e tekintetben is pragmatikus politikát kell folytatni, mindenkivel jóba kell lenni. A törökökkel is. az oroszokkal is jóba kell lenni kereskedelmileg, amerikaiakkal is nekünk jóba kell lenni. Most már fogadták a magyar külügyminisztert, tehát tényezővé lettünk. Az, ahogy a kormányunk egyensúlyoz ebben a beszorított helyzetben az majdnem csodálatos. Nekünk minden irányban ki kell használnunk a lehetőségeket, beszerzésben is és ki kell használnunk azt a nagyon fejlett infrastruktúrát, ami például a gázban van, a gáztárolóinkat például. A mi gáztárolóinkban a Gazprom is tárol gázt. A gázellátásban hosszabb időre létrejött már a megállapodás az oroszokkal. Az orosz gáznak az árát egyébként kedvezően befolyásolják azok az erőfeszítések, amit az Egyesült Államok csinál. Ez egy hatalmas játszma. És most akkor vonjuk le egy nagyon egyszerű következtetést. Miről beszélünk vagy 20 percre? Energetikáról? Mi ebből a szakmai rész? Az, hogy van cső, van benne lyuk és jön belőle a gáz? Vagy, hogy honnan szerezzük be? Teljesen átpolitizálódott az energetika is.

És akkor most térjünk egy pillanatra vissza az atomerőmű ügyre. Miről volt itt hosszú ideig szó? Mit vizsgáltak az európai uniós biztosok, meg szakemberek a paksi ügyben? Azt, hogy ez gazdaságos-e minekünk, hogy 15 év múlva mennyi lesz a villany ára, el lehet-e adni, ki kell vinni a tőzsdére, meg nem annyi, hanem ennyi az ára, ennyi a megtérülési idő – ez eléggé nevetséges. Sok esetben egy évre előre nem lehet látni, olyan eseményeket élünk át a világban, amit elképzelni se tudtunk volna még egy évvel ezelőtt. Nem ez határozza meg. Az határozza meg, hogy gazdaság összefonódott a politikával. Például hogy van az, hogy az Északi Vezeték – amiről a beszélgetés elején említést tettünk – az belefér az európai normákba, már azzal foglalkoznak az Európai Unióban, hogy hogyan kell úgy értelmezni, hogy beleférjen. És miért? Mert nemcsak a németek vannak benne, hanem a franciák és angol cégek is. Tehát csak a politikával összefonódott gazdasági érdek határozza meg a dolgokat. Ezt kell figyelembe venni, de nem kell ezt elfogadni. Nem szabad ezt úgy tudomásul venni.

KA: Bocsánat, nem értem, hogy nem szabad ezt tudomásul venni mit jelent? Nem szabad hirdetni, vagy mire gondol itt?

JM: Én itt arra gondolok, hogy nem szabad az uniós bürokráciának az irányelveit és az előírásait szolgai módon tudomásul venni. Erről van szó. A Fidesz előtti kormányzati tényezők, ha kimentek Brüsszelbe, akkor a legfontosabb feladat az volt, hogy megkeressék a helyüket, hogy hová kell állni a csoportképen. Tudunk olyat mondani, hogy valamikor a szocialista kormányok felszólaltak volna egy intézkedés ellen? Befolyásolni kell. Az, ami most történik a migráns-kérdésben, elfogadhatatlan. Igenis nem kell szolgai módon tudomásul venni minden brüsszeli előírást, hanem – persze mi picik vagyunk, de ha összefogunk a V4-ek és még ezt tudjuk tágítani – akkor ez már egy akkora erő, hogy tudjuk befolyásolni a mi érdekeinknek megfelelően az uniós

politikát. Mert hát az Unió arra való, hogy a tagállamok érdekeit képviselje, nem? Most a lengyeleket arra akarják rákényszeríteni, hogy ők is fogadják el ezeket – a szerintem megalapozatlan klíma-előírásokat. Az a Lengyelország, ahol az energetika, különösen a villany termelés, szénre épül? Ez egy lehetetlen dolog. Igenis ki kell harcolni, hogy ezek az uniós előírások csak úgy legyenek érvényesek, ha azokat a tagállamok elfogadják és ezen az alapon nekünk pl. a Mátrai Erőmű megvalósítása ügyében a lengyelekkel kell szövetkezni. Nekünk a lengyelek természetes szövetségeseink, mondhatnám testvérnép, össze kell fognunk. Nagyon nehéz, de ha okosak vagyunk, szövetségeseket szerzünk, akkor nekünk az Uniót arra kell használni, hogy a mi érdekeinket is érvényesítsük.

KA: Járosi Márton az Energiapolitika 2000 Társulat elnöke volt a vendégünk. Köszönöm ezt az érthető és világos magyarázatot.

JM: Köszönöm én is a lehetőséget.

KA: És köszönöm a hallgatóknak is a figyelmet. A Regiszter ma este ½ 7 órakor még egyszer sugárzásra kerül. Viszonthallásra!